

МЮРИЪЛ СПАРК ЧАСОВНИКЪТ С ОРНАМЕНТИ ОТ ПОЗЛАТЕН БРОНЗ

Превод от английски: Татяна Стойчева, 1986

chitanka.info

Хотел „Щро“ и пансионът „Лублонич“ бяха един до друг, делеше ги само тясна пътека, която водеше нагоре в планината от австрийска страна по посока на югославската граница. Може би старият хотел е бил някога огромен ловен дом. Сега обаче той явно разочароваше и малцината си омърлушени посетители. Те се скупчваха също като птици при буря, оклюмали край неизмитите маси на тъмната веранда отзад, която гледаше към изоставените ниви на господин Щро. Обикновено господин Щро седеше малко настрана, в облак от конячни пари, разгърден, с двойна брадичка и зачервена шия. Гостите, които идваха не за да се изкачват, а просто заради гледката, седяха и се възхищаваха от планината — обслужваха ги надве-натри, докато дойдеше време за редовния автобус веднъж седмично, за да си заминат. Ако имаха коли, те рядко се застояваха и като че по някакво правило си тръгваха до два часа след пристигането си — също като в комично представление.

Това бе забавната гледка, която се откриваше от другата страна на пътеката, откъм пансиона „Лублонич“. Аз очаквах приятели, които щяха да минат и да ме вземат на път за Венеция.

Госпожа Лублонич посрещаше лично всеки свой гост. При пристигането това не ми направи впечатление — когато се появи от кухнята, триейки ръце о кафявата си престилка, тя изглеждаше най-обикновена местна жена — невзрачна и трътлеста, с пристегнати назад прошарени коси, в изнесена рокля, с навити ръкави, черни чорапи и яки обуца. Но постепенно на гостите им ставаше ясно каква необикновена личност е тя.

Имаше и господин Лублонич, но той беше безгласна буква, при все че му се оказваха всякакви военни почести. Той седеше с жалък вид в компанията на приятелите си, с които се черпеше на една от масите пред пансиона, поздравяваше влизащите и излизащи гости и келнерките го обслужваха с необходимото внимание. Когато беше болен, госпожа Лублонич му носеше лично храна горе в стаята, предоставена му, докато боледува. Но без съмнение господарката бе тя.

Наетите от нея момичета се трудеха по четиринайсет часа на ден и вършеха работата с удоволствие. Никога не я бяха чували да се оплаква или да дава нареждания — достатъчно бе самото ѝ присъствие. Веднъж, когато едно от момичетата изпусна поднос с пет порции супа, госпожа Лублонич отиде за парцал и покорно избърса

всичко сама, също като стара селянка, която е видяла навремето си и къде по-лошо.

Момичетата я наричаха „госпожа-шеф“. „Госпожа-шефът приготвя специална храна, когато мъжът ѝ има болки в стомаха“ — ми каза едно от тях.

До пансиона бе построена месарница и тя също бе собственост на Лублонич. До нея се издигаше бакалница, а върху съседния парцел — все притежание на Лублонич — строители привършваха и текстилен магазин. Двама от синовете на Лублонич работеха в месарницата, третият ръководеше бакалницата, а най-малкият — вече готов да заеме своето място — беше предопределен за текстилния магазин.

В градината имаше само едно безполезно растение: малка, добре гледана палма. Сред цветята за украса на масите и зеленчуците за кухнята тя стоеше някак странно край пътеката, която водеше към плодовитата овощна градина; заслоняваха я кестени, които пазеха като покрив обядващите на терасата. Палмата придаваше на мястото атмосфера. Гледано от голямата задна веранда, където обядвахме, това малко чуждоземно растение мереше ръст с далечните планински върхове. То властвуваше безмълвно над околния пейзаж.

Обикновено ставах в седем часа, но една сутрин се събудих в пет и половина и слязох от стаята си на втория етаж на двора, за да поискам от някого да ми направи кафе. Госпожа Лублонич бе застанала на слънце с гръб към мен. Тя оглеждаше своята голяма зеленчукова градина, своите ниви зад нея, своите пристройки и своите кочини, където две възрастни жени вече бяха започнали работния си ден. Един от синовете се появи откъм пристройките с няколко връзки наденици. Друг изведе един вол и закачи веригата му за едно дърво в очакване на колачите. Госпожа Лублонич не се помръдна — тя продължаваше да оглежда своя имот, своите свине, своите ратайкини, своите кестени, своите бобови растения, своите наденици, своите синове, своите високи гладиоли — и сякаш имаше очи дори на тила си — тя, изглежда, виждаше и чудесния процъфтяващ пансион отзад, и месарницата, и текстилния магазин, и бакалницата. Тъкмо когато се обърна, готова да подхване отново безкрайната домакинска работа, забелязах, че метна поглед към окаения хотел „Щро“ от другата страна на пътеката. Краищата на устните и се присвиха надолу с

удоволствието, което човек изпитва при известно предчувствие, в малките ѝ черни очички съзрях увереността на бъдеш собственик.

Човек разбираше, дори без да е научил от местните хора, че госпожа Лублонич е изградила всичко това от нищото, само с помощта на собствения си ум и ръце. Но съсипващият ѝ труд бе достоен за съжаление. Тя готвеше за всички. Тя надзираваше домакинството и без видимо да бърза, въртеше своето предприятие със стръв, както въртят кормилото шофьорите-маниаци от Виена, които препускаха по магистралата пред пансиона. Сама излъскваше огромните тенджери с майсторски движения на късата си дебела ръка: явно мислеше, че никое момиче не може да се справи с тази работа. За нея не беше унижение да мете пода, да храни свинете и да продава в месарницата, където търпеливо поднасяше един след друг огромните салами под носа на клиента, за да ги помирише и оцени качествата им. Никога не сядаше, от зори чак докато си легнеше в един часа през нощта, освен когато обядваше в кухнята.

„Защо прави всичко това, за какво ѝ е? — питах се аз. — Синовете ѝ са големи, тя си има своя пансион, своите слуги, своите магазини, своите свине, ниви, добитък...“

В кафенето отгатък реката, където ходех надвечер, говорех така: „Госпожа Лублонич притежава много повече имот. Нейна е цялата ивица земя нагоре до планината. Тя има три чифлика. Може даже да разшири имота си и отсам реката, и оттук надолу към града.“

„Защо толкова се блъска? Облича се като селянка — казваха те. — Сама си лъска тенджерите.“ Госпожа Лублонич бе любимата им тема.

На църква тя не ходеше, стоеше над тези неща. Отначало се надявах да я видя там — с други дрехи и може би седнала при аптекаря, зъболекаря и техните жени, на втори ред зад графа и неговото семейство, или пък на някое по-незабележимо място сред паството. Но госпожа Лублонич сама си беше църква и дори фигурата ѝ напомняше луковичните кубета на местните църкви.

Аз се катерех по ниските планински склонове, докато алпинистите със специални обуца вършеха същото много по-сериозно по отвесните скали над облаците. Когато завалеше дъжд, те слизаха долу и съобщаваха: „Тито ни праща лошо време.“ Шегата бе омръзнала

на момичетата, но те всеки път любезно се усмихваха и им сервираха неизбежното телешко.

По-високите места в планината щяха да бъдат по силите ми само с автобус. По-скоро имах желание да покоря върховете в характера на госпожа Лублонич.

Една сутрин, когато всичко блестеше с безумна призрачност след изнервящата нощна буря, слязох рано долу да поискам кафе. Мигове преди това бях дочула гласове на двора, но докато стигна дотам, всички вече се бяха прибрали вътре. Последвах гласовете до мрачната каменна кухня и надникнах от вратата. Зад бърборещите момичета зърнах друго помещение, което обикновено бе винаги затворено. Сега вратата му беше отворена.

Помещението представляваше спалня, която навлизаше дълбоко в къщата. Тя излъчваше кралско величие, постигнато с пурпур и злато. Видях високо легло с балдахин, покрито с разкошна завивка. В горния му край бяха натрупани четири снежнобели възглавници. Дървото зад тях бе в наситен тъмен цвят със златни инкрустации. Златни ресни висяха и по балдахина. Това легло ми напомни с нещо за разкошното легло, с което Ван Ейк бе удостоил портрета на Ян Арнолфини и съпругата му. Всички други предмети в домакинството на Лублонич бяха от добре поддържан и излъскан местен материал, докато това легло бе достойно за перото на поет. Подът бе покрит с килим, който може би беше кървавочервен, но на фона на алената завивка изглеждаше морав. По стените от двете страни на леглото бяха окачени турски килими с разкошен фон от старинен, още по-убит червен цвят, почти черен там, където хвърляше сянка балдахинът.

Гледката ме развълнува. Едно от момичетата, на име Мици, ме наблюдаваше, докато стоях на прага на кухнята.

— Кафе? — запита тя.

— Чия е тази стая?

— На госпожа-шефа. Тя спи в нея.

След това друго момиче, високата и слабичка Герта с весело лице, която имаше по някой смешен отговор за всеки въпрос, подскочи към вратата на спалнята и каза:

— Имаме нареждане да държим вратата затворена. — И за момент, преди да я затвори, тя я разтвори още по-широко, за да мога да видя по-голяма част от стаята. Зърнах зидана печка от мозаични тухли,

които явно не бяха местно производство; те блестяха в охра и зелено и напомняха плочките на подовите на византийските развалини. Печката приличаше на храм. Видях и шкаф от черно лакирано дърво с орнаменти от седеф и тъкмо когато Герта затваряше вратата, забелязах върху шкафа и един голям декоративен часовник с кутия от розов емайл и с вградени миниатюрни пастелни портрети. Всяка извивка и изпъкналост по кутията бе от позлатен бронз. Часовникът проблясваше в светлината на утринното слънце, което се промъкваше между завесите на прозорците.

Влязох в излъсканата трапезария и Мици ми донесе кафето. През прозореца виждах госпожа Лублонич в тъмната ѝ рокля, черните обувки и вълнени чорапи. Тя скубеше пиле над кофа, пълна с пера. Зад нея, по-надалеч, се виждаше и намръщаната фигура на господин Щро — по риза без яка, дебел, небръснат, — застанал пред отворената врата на хотела си от другата страна на пътеката. Той, като че ли наблюдаваше замислено госпожа Лублонич.

Тъкмо този ден се случиха неприятностите. Двойните прозорци на моята стая бяха точно срещу прозорците на господин Щро — деляха ни не повече от двайсет фута, колкото бе широка и пътеката, която водеше нагоре към границата. Денят бе студен. Седях в стаята и пишех писма. Погледнах през прозореца. Точно на отсрещния прозорец стоеше господин Щро, втренчил нахален поглед в мен. Любопитството му ме подразни. Спуснах транспарантите и запалих лампата, за да продължа с писмата. Чудех се дали господин Щро не ме е видял да върша нещо особено, преди аз да го забележа — да потупвам главата си с крайчеца на писалката, да почесвам носа си, да прихващам брадичката си или нещо друго, което човек прави, докато пише писма. Спуснатите транспаранти и изкуствената светлина ме притесняваха и внезапно се запитах защо пък да не може да пише писмата си на дневна светлина, без някой да се втренчва в мен. Изгасих лампата и вдигнах транспарантите. Господин Щро бе изчезнал. Реших, че е изтълкувал действията ми като знак на неодобрение, и пак седнах да пиша. Вдигнах очи след няколко минути — този път господин Щро бе седнал на стол малко по-навътре от прозореца и гледаше право в мен с бинокъл. Излязох от стаята и отидох да се оплача на госпожа Лублонич.

— Тя е на пазар — каза Герта. — Ще си дойде след половин час.

Разказах за случилото се на Герта.

— Ще кажа на госпожа-шефа — рече тя.

Начинът, по който го каза, ме накара да запитам:

— Това случвало ли се е и преди?

— Един-два пъти тази година — обясни тя. — Ще говоря с госпожа-шефа. — И добави с характерната си мимика, подходяща за вариете: — Той може би е искал да преброи миглите ви.

Прибрах се в стаята си. Господин Щро продължаваше да седи на същото място, отпуснал бинокъла на коленете си. Щом ме видя, отново го вдигна към очите си. Реших и аз да го гледам така, докато госпожа Лублонич се върне и поеме нещата в свои ръце. Близко час седях търпеливо до прозореца. От време на време господин Щро сваляше бинокъла, за да отпочинат ръцете му, но не мръдна от мястото си. Виждах го ясно, макар може би да си внушавах, че той се подхилва, когато поднася бинокъла към очите си. Без съмнение виждаше гнева, изписан на лицето ми, като че бях съвсем до него. И за двама ни бе вече твърде късно за отстъпление и аз продължих да хвърлям погледи към вратите на хотел „Щро“, очаквайки да видя как госпожа Лублонич или пък някой от синовете или ратаите на двора отива да му направи забележка. Но никой от наша страна не доближаваше сградата на Щро нито отпред, нито отзад. Продължих да гледам втренчено, а господин Щро продължи да ме оглежда през бинокъла.

Внезапно той изтърва бинокъла. Сякаш невидима ръка го перна и го изби от ръцете му. Доближи се плътно до прозореца и се вгледа, ала сега погледът му бе насочен в точка по-нависоко и малко по-вляво от моята стая. След около две минути господин Щро се обърна и изчезна. Тъкмо тогава Герта почука на вратата ми:

— Госпожа-шефът направи оплакване и повече няма да ви безпокоят — каза тя.

— По телефона ли му се обади?

— Не, госпожа-шефът не използва телефон, той я обърква.

— Тогава кой е направил оплакването?

— Госпожа-шефът.

— Но тя не е ходила при него. Аз гледах къщата му през цялото това време.

— Не, госпожа-шефът не ходи в къщата му. Но не се тревожете, той знае много добре, че не бива да досажда на нашите гости.

Когато отново погледнах към прозореца, видях, че господин Щро е спуснал транспарантите на своята стая; те останаха спуснати до края на моя престой.

Междувременно излязох да пусна писмата си в кутията срещу нашия пансион от другата страна на пътеката. Слънцето вече грееше по-силно и господин Щро, застанал на своя праг, жумеше към покрива на пансиона „Лублонич“. Бе така погълнат, че въобще не ме забеляза. Не проследих погледа му, защото не ми се искаше да привлека вниманието му, но ми беше любопитно да узная какво го кара да гледа толкова захласнато към нашия покрив. На връщане от пощенската кутия видях причината.

Както е обичайно в тази област, и под покрива на „Лублонич“ имаше издаден решетъчен перваз малко над стрехите, за да не може снегът зиме да пада на тежки преспи. На този перваз, точно под един мансарден прозорец, бе поставен часовникът с розов емайл и украшения от позлатен бронз, който бях видяла в разкошната стая на госпожа Лублонич.

Завих зад ъгъла точно когато господин Щро престана да гледа нагоре и намусен и прегърбен се прибра вътре. Хората от двете коли, които се бяха настанили в хотела му тази сутрин, сега си тръгваха. Подреждаха багажа си бързо и видимо доволни, че напускат. Аз знаех, че хотелът е почти празен.

Преди вечеря минах край хотел „Щро“ и след това надолу по моста на път за кафенето. Вътре нямаше никой. Съдържателят ми донесе на масата, където сядах обикновено, силен джин (това бе местният специалитет) и аз започнах да отпивам на малки глътки с надеждата, че все някой ще се появи. Не се наложи да чакам дълго: две местни жени влязоха и поръчаха сладолед — обичайно за повечето жени, когато се прибираха вкъщи след работата си в селските магазинчета. Те стискаха дългите лъжички със задебелите си възлести пръсти и разговаряха; съдържателят също дойде и седна при тях, за да си кажат новините за деня.

— Господин Щро предизвиквал госпожа Лублонич — каза едната жена.

— Пак ли?

— Обиждал туристите й.

— Дъртият му мръсник — да наднича в чуждите прозорци.

— Той го прави само за да ядосва госпожа Лублонич.

— Аз видях часовника на покрива. Видях...

— Свършено е с Щро, той...

— Какъв часовник?

— Онзи, който тя купи от него миналата зима, когато беше закъсал. Целият в червено и злато, също като олтар. Красив часовник, бил на дядо му, когато времената били по-добри.

— Свършено е с Щро. Тя ще му вземе хотела. Тя ще...

— Ще му вземе и дрехите от гърба.

— Той ще трябва да отстъпи. Тя ще купи хотела за колкото си поиска. После ще застрои и надолу чак до моста. Ще видите. През зимата хотел „Щро“ ще бъде неин. Миналата зима му взе часовника. Стават две години, откак му даде заем срещу ипотека.

— Само хотелът на Щро ѝ стои на пътя. Тя ще го събори.

Лицата на двете жени и мъжа почти се докосваха, като че хипнотизирани от основната идея на разговора. Лъжичките на жените се издигаха до устата и се връщаха в купичките, а мъжът стискаше ръцете си върху масата. Гласовете им продължаваха да преповтарят казаното като при литания.

— Тя ще разшири предприятието си чак до моста.

— А може и оттатък моста...

— Не, не, стига и до моста. Не е толкова млада.

— Горкият Щро!

— Защо не строи нагоре към планината?

— Защото е далече и там няма да има толкова клиенти.

— Парата е тук долу, отсам реката.

— Клетият Щро е отчаян.

— Тя ще застрои надолу до моста. Ще му събори хотела и ще строи.

— Оттатък моста.

— Клетият Щро. Часовникът му, качен там горе, всеки да го гледа.

— Той какво си мисли, мързеливият му дърт шопар?

— Какво си мисли, че ще види с бинокъла?

— Туристите.

— Туристите, да има да взема.

Те се разкикотиха, но щом забелязаха, че седя на съседната маса, опиянението им премина.

Колко деликатно госпожа Лублонич бе изпратила смъртоносното си послание! Когато се прибрах, часовникът все още беше там, върху решетката на покрива. Така тя му напомняше, че времето тече, че краят на лятото приближава и че неговият хотел, също като часовника му, скоро ще бъде неин. Когато минавах, господин Щро, доста пиян, се дотътри при пътната врата. Не ме забеляза. Беше вторачил поглед в часовника, качен там горе в светлината на залеза — гледаше го, както разтрепераните врагове господни са гледали главата на Олоферн^[1]. Питам се дали горкият човек ще може да изкара още една зима; без съмнение той бе оказал своята последна слаба съпротива на госпожа Лублонич.

Що се отнася до нея, тя сигурно щеше да живее деветдесет години, а може би и повече. Общото мнение за възрастта ѝ бе — петдесет и три-четири до петдесет и шест години, а бе и съвсем здрава.

На другия ден часовникът изчезна. Явно, считаше се, че и това стига. Бяха го върнали в онази великолепно стая зад кухнята, в която госпожа Лублонич се оттегляше в малките часове на нощта, за да обмисли амбициозните си планове, не просната по гръб като омаломощено създание, а подпряна върху белите възглавници, оградена от своите пурпурни, алени и златисторозови отблясъци, които като ударите на бич изтръгваха духа ѝ от леността. Именно тук тя бе замислила да посади палмата и да построи магазините.

Когато на другата сутрин я видях да търка тенджери на двора и да стъпва тежко с яките си обувци из зеленчуковите лехи, почувствувах някаква уплаха. Тя би могла да се облече в пурпур и злато, би могла да живее в бароково замъче с кулички — в съперничество с дома на аптекаря в селото. Но също като човек, който се пази от уроци, или като радетел за чисто изкуство тя бе запазила кафявата си престилка и грубите си обувци. И без съмнение щеше да получи своята награда. Щеше да има хотел „Щро“ и да завземе имотите до моста и отвъд него. Нейно щеше да бъде кафенето, а също и плувният басейн, и киното. Целият пазарен площад щеше да ѝ принадлежи, преди да умре в пурпурното легло под балдахина със златни ресни, пред часовника с позлатени орнаменти, кутиите за нотариални актове и безползното шише с лекарство.

Сякаш предчувствайки бъдещето, тримата туристи, които бяха останали в хотел „Щро“, дойдоха да питат госпожа Лублонич дали има свободни стаи и какви са цените. Цените ѝ бяха умерени и тя намери място за двама. Третият отпътува с мотора си същата нощ.

Всеки иска да бъде на страната на победителя. На сутрин видях новопоявилите се гости от хотел „Щро“ да закусват, намерили убежище под кестените на Лублонич. Господин Щро, по-трезвен от друг път, наблюдаваше сцената от своята врата. Помислих си: „Защо ли не ни заплуюе, след като няма какво да губи?“ Представих си отново часовника с позлатени орнаменти, поставен, високо във великолепието на залеза. Но ядът ми към Щро заради това, че ме бе шпионирал в стаята ми, все още не бе преминал и усетих как ме обземат едновременно високомерно презрение и дълбока жал, трескаво чувство на триумф и смразяващ страх.

---

[1] Асирийски военачалник, убит от еврейката Юдит при обсада на еврейски град. Отрязването на главата му деморализирало войските и обсадените евреи ги разбили. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.